
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET
INSTITUTE OF MIGRATION

Tutkimuksia
Forskningsrapporter
Research Reports

No 3

MUUTTOLIIKKEITÄ KOSKEVA
TUTKIMUSPOLIITTINEN OHJELMA

TURKU, FINLAND 1986

MUUTTOLIIKKEITÄ KOSKEVA TUTKIMUSPOLIITTINEN OHJELMA

ISSN 0780-8909
ISBN 951-9266-28-3

Turun yliopiston offsetpaino, Turku 1986
2. muuttumaton painos

ESIPUHE

Siirtolaisuusinstituutin yhtenä tehtävänä on edistää ja koordinoida maassamme tehtävää muuttoliiketutkimusta. Keväällä 1984 instituutissa valmistui julkaisu 'Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus'. Raportissa tarkasteltiin maamme muuttoliikkeiden pääpiirteitä sekä selvitettiin tutkimustilanne ja tarve (Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia No 2 1984). Nyt valmistunut muuttoliikkeitä koskeva tutkimuspoliittinen ohjelma on jatkoa tuolloin aloitetulle työlle. Tässä raportissa instituutti esittää muuttosuunnittaiset tutkimustarveluettelot. Molemmat selvitykset on tehnyt Siirtolaisuusinstituutin tutkimussihteeri Ismo Söderling.

Turussa joulukuun 7. päivänä 1984

Olavi Koivukangas
Siirtolaisuusinstituutin
johtaja

DISPOSITIO

I	JOHDANTO.....	1
II	TUTKIMUSTARVE PAINOPISTEALUEITTAIN.....	4
	2.1. Muuttoliikkeitä koskevat teoreettiset ja metodologiset teemat.....	4
	2.2. Maassamuuttotutkimukset.....	5
	2.2.1. Maassamuutto yleensä.....	5
	2.2.2. Kuntien sisäinen muuttoliike.....	6
	2.2.3. Kuntien välinen muuttoliike.....	6
	2.2.4. Siirtoväen asutustoiminta.....	7
	2.3. Siirtolaisuuteen liittyvä tutkimustarve.....	8
	2.3.1. Pohjoismainen siirtolaisuus.....	8
	2.3.2. Siirtolaisuus Keski- ja Etelä-Eurooppaan.	12
	2.3.3. Kaukosiirtolaisuus.....	12
	2.3.4. Suomeen suuntautuva siirtolaisuus.....	14
	2.3.5. Kohdemaittain erittelemätön siirtolaisuus	15
III	TUTKIMUSRESURSSIT.....	17
IV	TUTKIMUSTOIMINNAN KOORDINOINTI.....	18
V	YHTEENVETO.....	19
	LÄHTEET.....	21

I JOHDANTO

Siirtolaisuusinstituutissa valmistui keväällä 1984 selvitys siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon liittyvästä tutkimustilanteesta. Julkaisussa "Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus" (Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia No. 2 - 1984) esitettiin tutkimustarve ilman painopistealueita, myöskään yksittäisiä tutkimusaiheita ei priorisoitu. Tehty ratkaisu oli tarkoituksenmukainen, koska maastamme vielä tuolloin puuttui tapahtunutta muuttoa ja tutkimustarvetta kartoittava yleisesitys.

Hyväksyessään raportin Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunta esitti, että seuraavassa vaiheessa olisi priorisoitava tutkimusalueet painopistealueittain. Tutkimuspoliittisen ohjelman tekoon ryhdyttiin syksyllä 1984, eli vajaa vuosi valmistuneen tutkimus selvityksen jälkeen. Kyseisenä aikana on muuttoliiketutkimustilanne jonkin verran muuttunut ja tämä on otettu huomioon tässä ohjelmassa. Esimerkiksi syyskuussa 1984 pidetyssä Finn Forum '84 seminaarissa tuotiin esille uusia tutkimusaiheita, jotka eivät esiintyneet aikaisemmassa julkaisussa.

Siirtolaisuuden ja maassamuuton suuntautumisen ja muuttoliikkeiden prosessien tunteminen ovat ehdottomana edellytyksenä pohdittaessa alaan liittyvää tutkimustarvetta. Tapahtuneet muuttoilmiöt selostettiin tutkimustilannetta kartoittavassa selvityksessä varsin perusteellisesti. Siirtolaisuuden joukkomuuttojen todettiin tapahtuneen kahdessa osassa: ensimmäinen suurempi muuttoliike suuntautui Pohjois-Amerikkaan 1880-luvun alusta 1920-luvun puoliväliin saakka. Tällöin noin 400 000 suomalaista muutti valtameren taakse. Heistä sittemmin joka viidennen on oletettu palanneen takaisin. Muuton varhaisuudesta johtuen eniten mielenkiintoa tätä siirtolaisuutta kohtaan ovat tunteneet historioitsijat; erityisesti Turun yliopiston yleisen historian laitoksella tehty mittava tutkimustyö on mainittava tässä yhteydessä.

Toinen suurempi joukkomuutto on tapahtunut toisen maailmansodan jälkeen Ruotsiin. Vuosien 1945 ja 1982 välisenä aikana on lähes puoli miljoonaa suomalaista muuttanut naapurimaahamme. Paluumuutto on ollut selvästi suurempaa kuin Pohjois-Amerikasta eli n. 40 %.

Tällä hetkellä Ruotsissa on n. 400 000 Suomesta muuttanutta ja heidän jälkeläistään. Muutto on varsin nuorta¹, joten Suomesta Ruotsiin tapahtunutta siirtolaisuutta koskevat tutkimukset ovat olleet etupäässä yhteiskuntatieteellisiä. Tutkimustoiminta virisi 1970-luvun alussa heti suurten muuttojen jälkeen. Valmistuneista tutkimushankkeista suoritettiin merkittävin työvoimaministeriön toimesta; ministeriö rahoitti yli 20 Ruotsin ja Suomen välistä muuttoa selvittänyttä raporttia.

Ruotsinsuomalaisten ja ruotsalaisten tutkijoiden mielenkiinto on luonnollisesti kohdistunut erityisesti vähemmistökyseksiin. Tällöin Ruotsissa on lähinnä keskitytty ruotsinsuomalaisten kielen kehitykseen ja kouluoloihin liittyviin kysymyksiin. Tieteellisesti tarkasteltuna painopisteet Ruotsissa ovat olleet pedagogisissa, lingvistikissa ja historiatieteellisissä tutkimuksissa.

Maassamuutto on luonnollisesti suurempaa kuin siirtolaisuus: vuosittain kunnasta toiseen siirtyy n. 200 000 henkeä ja kuntien sisällä lähes 400 000. Maasta- ja maahanmuuttajia oli vuonna 1983 n. 14 000.

Viimeisten 30 vuoden aikana maassamuutossa on tapahtunut huomattavia muutoksia. Muuttovirroittain tarkasteltuna maaseudulta kaupunkiin muutto on vähentynyt ja kaupunkien välinen muutto lisääntynyt. Ilmiöt ovat selvässä yhteydessä elinkeino- ja ammattirakenteissa tapahtuneisiin muutoksiin. Maassamuutto on yhteydessä myös yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Kun öljykriisin seurauksena alkoi kansainvälinen taloudellinen lama, heijastui se heti myös maan sisäiseen muuttoon: kuntien välinen muuttoliike aleni huomattavasti kun taas kuntien sisäinen muutto vastaavasti nousi. Ilmiö antaa aiheen kahteen johtopäätökseen. Ensinnäkin taloudellisen laman seurauksena alkanut muuton aleneminen on osoitus siitä, että työpaikkojen vaihtoprosessi huomattavasti vähenee taloudellisesti heikkoina aikoina; halu spekuloida paremmin palkatulla mutta työsuhteeltaan epävarmalla työllä vähenee. On toki selvää, että taloudellisen taantumana aikana myös työvoiman kysyntä vähenee. Toisen taloudelliseen lamaan liittyvä maassamuuttohavainto on se, että vuositasolla tarkasteltuna koko maassamuuton määrä on suhteellisen vakio.

-----

¹ Toki Ruotsissa on jo vuosisatoja ollut suomalaisia ja suomalaisia asutusta; vrt. Koivukangas (ed.) 1980.

Tässä tutkimuspolittisessa ohjelmassa tutkimustarvetta tarkastellaan muuttosuunnittain ja tieteenaloittain. Ohjelman lopussa pohditaan lyhyesti muuttoliiketutkimuksen edellytyksiä; on turhaa esittää tutkimustavoitteita, ellei ole reaalisia mahdollisuuksia saavuttaa niitä.

Tutkimustarpeen määrää kohteeseen liittyvien aikaisempien tutkimusten määrä ja kattavuus sekä kohderyhmään liittyvä yhteiskunnallinen ja sosiaalihistoriallinen tilanne.

Alaan liittyvät teemat ja käsitteet on selvitetty aikaisemmin valmistuneen raportin "Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus" sivuilla 4 ja 5. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin todeta, että muuttoliike -termi sisältää sekä siirtolaisuuden että maassamuuton.

Kunkin tutkimustarpeen yhteydessä on esitetty oppiaine/tieteenala, jonka puitteissa teemaa lähinnä tulisi tutkia. Luettelo on myös tältä osin ohjeellinen ja vain suuntaa-antava. Termillä poikkitieteellinen tarkoitetaan tässä yhteydessä kahta asiaa: a) tutkimus voidaan toteuttaa usean eri tieteenalan toimesta, b) toteutetaan yksi tutkimus, joka lähtökohdiltaan sivuaa useampaa eri tieteenalaa.

Johdannon lopuksi:

Tässä ohjelmassa esitetty priorisointi on luonnollisesti vain suositus; etusijalla on oltava tutkimuksen vapaus ja riippumattomuus. Ohjelma tarjoaa tutkijoille, suunnittelijoille ja yhteiskunnallisille päätöksentekijöille yhden näkökulman tulevan tutkimuksen suuntaamiseksi.

II TUTKIMUSTARVE PAINOPISTEALUEITTAIN

2.1. Muuttoliikkeitä koskevat teoreettiset ja metodologiset teemat

Kiireellisimpänä otsakkeeseen liittyvänä hankkeena on pidettävä tiedonhallintajärjestelmien ja muuttoliiketutkimuksen välisen yhteyden selvittämistä. Tällä hetkellä ei ilmeisestikään yksikään säännöllisesti julkaistava ja haastattelutiedoille perustuva aineisto sisällä tietoja muuttoliikkeestä ja muuttoalttiudesta. Työvoimaministeriössä valmistui keväällä 1984 selvitys työttömyystilastojen hyväksikäytön kehittämistä. Raportissa ei esitetty säännöllisten muuttoliiketietojen keräämistä työvoimasta ja sen ulkopuolisesta väestöstä, vaikka työvoiman mittaamista monella tapaa pyrittiinkin kehittämään. Muuttoalttiutta mittaavan lyhyen kysymyssarjan liittämisen esimerkiksi vuosittaiseen työvoimatutkimukseen lisäisi kuitenkin huomattavasti muuttoliikkeiden ennustettavuutta.

Futurologisen aiheen tarkoituksena on selvittää, miten tuleva teollis-tekninen muutos heijastuu alue- ja elinkeinorakenteiden ja elämäntapamuutosten kautta muuttoliikkeisiin. Futurologisen näkökulman olisi tarjottava sekä yhteiskunta-, alue- ja yksilötason tietoa.

Perustutkimuksen osalta on todettava, ettei maassamme ole ensikään pohdittu yhden yleisen muuttoliiketeorian soveltuvuutta muuttoliiketutkimukseen. Samoin eri tieteenalojen omat muuttoliiketeoriat ovat varsin kehittymättömiä: tällä hetkellä samoja malleja ja teorioita sovelletaan sellaisenaan eri tieteenalojen tutkimuksissa. Toisaalta ei ole riittävästi teoreettisesti tutkittu siirtolaisuuden ja maassamuuton eroja ja yhtäläisyyksiä.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Tiedonhallintajärjestelmät ja muuttoliike: selvitetään, miten tapahtuneen ja suunnitellun muuttoliikkeen tilastointia ja tulostusta voitaisiin kehittää. Tieteenala: tilastotiede, sosiologia.
- 2) Muuttoliikkeen rooli tulevassa informaatioyhteikunnassa; futurologinen näkökulma. Tieteenala: sosiologia, tiedotusoppi.

2.2.2. Kuntien sisäinen muuttoliike

Kuntien sisäisestä muuttoliikkeestä puuttuu kattava yleisesitys, kunnasta toiseen muutosta tällainen jo on (Söderling 1983).

Tutkimuksessa olisi selvitettävä kuntien sisäisen muuton prosessi kokonaisuudessaan, so. muuton suunnittelu, muuttotapahtuma ja muuton seuraukset. Tutkimus perustuisi haastattelulle ja perusjoukko-
na olisivat kaikki tiettyinä hetkenä muuttaneet. Paikallaanpysyneistä olisi muodostettava vertailuryhmä, samoin suomenruotsalaisista mahdollisuuksien mukaan.

Olisi selvitettävä myös kaupunkien sisäiset muuttovirrat ja niiden yhteydet asumispreferensseihin; olisi tutkittava, miten asunnon hinta, laatu ja itse asuinympäristö vaikuttavat muuttojen suuntautumiseen.

Tällä hetkellä kunnat eivät ole tietoisia asukkaidensa muuttosuunnitelmista. Varsinkin suurten kuntien olisi yhteiskunta- ja alue-
suunnittelun kannalta ensiarvoisen tärkeää tietää eri asuinalueilla tai kaupunginosissa asuvien muuttohalukkuus ja mahdollisen muuton syy.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Kunnan sisäisen muuton prosessi. Tieteenala: sosiologia, sosiaalipolitiikka, kulttuurimaantiede.
- 2) Kunnan sisäisen muuton yhteys asumispreferensseihin. Tieteenala: sosiologia, sosiaalipolitiikka.
- 3) Kuntien sisäisen muuton seuranta ja ennustaminen. Tieteenala: tilastotiede, sosiaalipolitiikka.

2.2.3. Kuntien välinen muuttoliike

Kuntien välisessä muuttoliikkeessä tutkimustarve on nimenomaan erikois- ja syventävien tutkimusten kohdalla. Maassamuuton ketjuuntumista on Suomessa tutkittu erittäin vähän: olisi selvitettävä missä määrin tällainen jatkuvasti etenevä muuttoprosessi liittyy muuttajien elinvaiheisiin tai alueellisiin tekijöihin. Samalla olisi kartoitettava paluumuuton osuus maassamuutossa. Aikaisemmin jo todettiin, että olisi pohdittava teoreettisesti maassamuuton ja siirtolaisuuden välisiä yhteyksiä. Toisaalta näitä yhteyksiä olisi tutkittava myös empiirisesti: tällä hetkellä on vähän

tietoa esimerkiksi Ruotsiin muuttaneiden Suomessa tapahtuneista muutoista. Myöskään Ruotsista palanneiden paluun jälkeistä maassamuutoista ei ole tutkittu tietoa. Samoin tutkimuksella olisi myös perusteellisesti selvitettävä, miksi toisista tulee maassa- ja toisista maastamuuttajia: onko kysymyksessä kaksi erillistä muuttoprosessia vai voivatko ne olla jossakin tapauksessa vaihtoehtoina toisilleen.

Erityisryhmätutkimuksilla olisi selvitettävä mm. vanhuuteen ja toisaalta terveyteen liittyvien tekijöiden yhteydet muuttoihin: missä määrin esim. vanhukset muuttavat maaseuduilta kaupunkeihin parempien sosiaali- ja terveystalvelujen vuoksi? Suomenruotsalaiset on otettava huomioon yhtenä kohderyhmänä.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Maassamuuton ketjuuntuminen. Tieteenala: aluetiede, kulttuuri- maantiede, sosiaalipolitiikka.
- 2) Maassamuuton ja siirtolaisuuden väliset yhteydet. Tieteenala: sosiologia, sosiaalipolitiikka.
- 3) Maassamuuton erityisryhmät. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, kansanterveystiede, psykologia, väestötiede.
- 4) Maassamuuton vaikutukset muuttotappioalueille; pitkän aikavälin seuranta tutkimus. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, taloustiede.
- 5) Maaseudun kansantaloudelliset lähtökohdat; kumpi on edullisempää, työvoiman vai pääoman liikkuminen? Tieteenala: kansantaloustiede.

2.2.4. Siirtoväen asutustoiminta

Siirtoväen muuttoa ja asuttamista ei määritelmällisesti tarkasteltuna ole pidettävä maassamuuttona; maassamuuttohan on vapaaehtoisista siirtymistä kunnasta toiseen (tai kunnan sisällä). Siirtoväen kohdalla tutkimustarve on kuitenkin suuri, joten tässä tutkimuspoliittisessa ohjelmassa on katsottu tarpeelliseksi korostaa myös tähän väestönosaan liittyvää tutkimustarvetta.

Siirtoväkemme asuttamisesta on tehty jo useita perustutkimuksia, samoin tunnetaan siirtoväen sopeutuminen heti asuttamisen jälkeen. Siten uusilla tutkimuksilla olisi selvitettävä erityisesti pidemmän ajan kuluessa tapahtuneet muutokset.

Sosiologisena aiheena olisi tutkittava siirtoväen jatkomuutot asuttamisen jälkeen viimeisten 40 vuoden aikana. Samalla kun tutkimus antaisi tietoa siirtoväen nykyisestä levinneisyydestä, selvittäisi se myös asutustoiminnan koko kehityksen. On tullut siirtoväen asutustoiminnan tilinpäätöksen aika.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Asutustoiminnan vaikutus karjalaiseen kulttuuriin ja puhuttuun kieleen. Tieteenala: poikkitieteellinen/erityisesti Suomen kieli, kansatiede, folkloristiikka, Suomen historia, kulttuurihistoria.
- 2) Valtakulttuurin ja siirtoväen kulttuurin välinen vuorovaikutus. Tieteenala: kulttuurihistoria, kansatiede.
- 3) Siirtoväen jatkomuutot asuttamisvaiheen jälkeen. Tieteenala: sosiologia, sosiaalipolitiikka, kulttuurimaantiede.

2.3. Siirtolaisuuteen liittyvä tutkimustarve

2.3.1. Pohjoismainen siirtolaisuus

Suomen ja Ruotsin välinen siirtolaisuus

Suomen ja Ruotsin välisen siirtolaisuuden prosessi tunnetaan varsin hyvin, kiitos erityisesti työvoimaministeriössä tehtyjen tutkimusten. Tosin muuttoliikkeen luonne muuttuu koko ajan, joten jatkuvaa peruskartoitusta tältä osin tarvitaan.

Keskeisin tutkimustarve liittyy muuttoliikkeen historiaan: vaikka siirtolaisuutena pidettävää muuttoa on tapahtunut jo nykyisen vuosituhannen alusta lähtien, ei vieläkään ole kirjattu tämän muuton vaiheita. Hanke olisi hyvin laaja, ja sen olisi ajallisesti sisällettävä myös nykyinen muutto. Tutkimus voitaisiin tehdä yhteistyönä ruotsalaisten tutkijoiden kanssa.

Tällä hetkellä (syksyllä 1984) Suomen ja Ruotsin väliselle siirtolaisuudelle on vielä tunnusomaista paluuvoittoisuus. Paluuseen

liittyvä lyhyen aikavälin tarkastelu on jo suoritettu (Korkiasaari 1983), joten painopiste on seuraavassa vaiheessa siirrettävä paluumuuton pitkän aikavälin seurausten tutkimiseen. Samalla olisi tutkittava paluumuuton aluetason vaikutukset.

Suomen ja Ruotsin välinen siirtolaisuus on monipuolista ja vilkasta. Muuttoturvan kehittymisen kannalta on olennaista, että maiden väliset sopimukset toteutuvat tarkoitetulla tavalla. Tällä hetkellä vain noin neljännes siirtolaisista käyttää muutossaan työvoimatoimistoja, vaikka kanavointisopimus edellyttää koko muuton tapahtuvan työvoimaviranomaisten kautta. Kanavointisopimuksen toteutumisen ohella olisi selvitettävä siirtolaisille ja muuttoa harkitseville tarkoitetun tiedotusaineiston ymmärrettävyys ja käyttökelpoisuus. Erityisesti tutkimustarvekohdissa 1,2 ja 5 voidaan suomenruotsalaiset erottaa omaksi kohderyhmäkseen.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Suomen ja Ruotsin välisen siirtolaisuuden historia. Tieteenala: yleinen historia, Suomen historia.
- 2) Paluumuuton pitkän aikavälin seurantatutkimus. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, sosiologia, psykologia.
- 3) Kanavointisopimuksen merkitys nykyisessä Suomen ja Ruotsin välisessä siirtolaisuudessa. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, sosiologia, tiedotusoppi.
- 4) Sodanaikaisten erityisryhmien (sotalasten, invalidien, poliittisten pakolaisten, sotilaskarkureiden) muutot. Tieteenala: sosiaalihistoria, poliittinen historia, sosiaalipolitiikka, sosiaalipsykologia, psykologia.
- 5) Siirtolaisuuden taloudelliset ja työvoimapoliittiset vaikutukset lähtöalueille ja niiden asukkaille. Tieteenala: taloustiede, sosiaalipolitiikka.
- 6) Työttömyys- ja sosiaaliturvaetuuksien muutoksien vaikutukset muuttopäätöksiin. Tieteenala: sosiaalipolitiikka.

Ruotsinsuomalaiset

Ruotsinsuomalaisia koskevia tutkimuksia on tehty enemmän Ruotsissa kuin Suomessa. Tutkimustoiminnassa on erityisesti keskitytty

- 7) Ruotsinsuomalaisten oikeudellinen asema ja siinä tapahtuneet muutokset. Tieteenala: kansainvälinen oikeus, julkisoikeus, oikeussosiologia.
- 8) Kansalaisuuden vaihdon syyt ja seuraukset. Tieteenala: oikeussosiologia, sosiologia.
- 9) Ruotsin peruskoulun käyneiden suomalaislasten tunne-elämä, identiteetti ja sosiaaliset valmiudet. Tieteenala: sosiaalitieteet, käyttäytymistieteet.
- 10) Ruotsinsuomalaisten nuorten työttömyyden laajuus, laatu, syyt ja seuraukset. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, sosiologia.
- 11) Ruotsinsuomalaisten ammatillinen, sosiaalinen ja maantieteellinen liikkuvuus. Tieteenala: sosiaalipolitiikka, sosiologia.
- 12) Siirtolaisia koskevien lakien ja sopimusten toteuttaminen Ruotsissa. Tieteenala: kansainvälinen oikeus, sosiaalipolitiikka.

Muu pohjoismainen siirtolaisuus

Siirtolaisuuteen liittyviä yhteispohjoismaisia tutkimushankkeita on ollut tähän mennessä erittäin vähän. Tulos on yllättävä, koska yhteispohjoismaiset työmarkkinat ovat sallineet työvoiman vapaan liikkumisen valtioiden välillä jo vuodesta 1954. Yhteisenä tutkimushankkeena voisikin olla yhteispohjoismaisten työmarkkinoiden toimivuuden selvittäminen.

Maassamme on sangen vähän tutkittu Norjassa ja Tanskassa asuvia vähemmistöjämme. Tulevaisuudessa on korostettava erityisesti Norjaan liittyvää tutkimustarvetta, sillä Pohjois-Norjassa 1980-luvun lopulla aloitettavissa öljynporauksilla tulee olemaan sekä taloudellista että työvoimapolitiittista merkitystä Pohjois-Suomelle. Siirtolaisuusinstituutissa valmistuneessa selvityksessä "Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus" todettiin, että olisi tutkittava myös Norjassa asuvien suomalaisten työ- ja elinolot. Tältä osin on tilanne kuitenkin parantunut, sillä käynnissä on useita aiheeseen liittyviä tutkimuksia.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Yhteispohjoismaisten työmarkkinoiden synty, toiminta ja toimivuus. Tieteenala: sosiaalipolitiikka.

tykset, sillä valmistuneiden tutkimusten määrä mahdollistaa jo hyvän vertailtavuuden eri muuttovirtojen välillä.

Kaukosiirtolaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä Australiaan, Kanadaan ja USA:han tapahtuneita muuttoja. Kaikissa tutkimustarvekodissa voidaan suomenruotsalaiset erotta omaksi vertailuryhmäkseen.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Kaukosiirtolaisuuden kokonaisesitys. Tieteenala: historiatieteet, sosiaalitieteet.
- 2) Vertaileva tutkimus suomalaisten kaukosiirtolaisten ja heidän jälkeläistensä sopeutumisesta, identiteetistä ja siirtolaiskulttuurin nykytilasta. Tieteenala: sosiaalitieteet, kulttuurihistoria, psykologia.
- 3) Vertaileva tutkimus kaukosiirtolaistemme kielen kehityksestä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tieteenala: kielitieteet (englanti/suomi).

Pohjois-Amerikan siirtolaisuus

Tähän mennessä Suomessa valmistuneet Pohjois-Amerikkaa koskevat siirtolaisuustutkimukset ovat olleet lähinnä historiatieteellisiä. Tulevaisuudessa olisi keskityttävä erityisesti sosiaali- ja kielitieteellisiin tutkimuksiin ja tarkasteltava siirtolaisten sekä heidän jälkeläistensä elinvaiheita uudessa kotimaassaan.

Erytyisesti amerikansuomalaiset tutkijat ovat selvittäneet siirtolaisten yhteiskunnallista osallistumista. Tältä osin on kuitenkin vielä paljon tutkittavaa. Kokonaisuutena ottaen Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen muuton tutkimisella on kiire, sillä ns. suuren muuttoaallon aikana muuttaneiden siirtolaisten keski-ikä on erittäin korkea. Haastatteluja olisi tehostettava mitä pikimmin. Myös tähän siirtolaisuuteen liittyvät teemat mahdollistavat suomenruotsalaisten erottamisen omaksi vertailuryhmäkseen.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Suomalaisten siirtolaisten alueellinen hajaantuminen ja elinvaiheet Pohjois-Amerikkaan saapumisen jälkeen. Tieteenala: sosiaalitieteet, sosiaalhistoria.

virta on kuitenkin kansainvälisesti ottaen vähäinen. Tähän mennessä Suomeen suuntautuneesta siirtolaisuudesta on valmistunut vain muutama tutkimus; esim. Suomessa asuvasta siirtolaisväestöstä ei ole tehty yhtään kattavaa selvitystä.

TUTKIMUSTARVE

- 1) Suomessa asuvien siirtolaisten lähtöalueet, muuton motiivit, sopeutuminen ja nykyiset elinolosuhteet. Tieteenala: sosiaalipoliitiikka, sosiologia, psykologia.
- 2) Suomalaisten asenteet maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan. Tieteenala: sosiologia, sosiaalipoliitiikka, psykologia.
- 3) Suomen pakolaispolitiikan perusteet ja tulevaisuus. Tieteenala: oikeussosiologia, sosiaalitieteet.
- 4) Suomalaisten suhtautuminen pakolaisiin ja maamme harjoittamaan pakolaispolitiikkaan. Tieteenala: sosiologia, psykologia, oikeussosiologia.

2.3.5. Kohdemaittain erittelemätön siirtolaisuus

Edellisissä luvuissa on tarkasteltu siirtolaisuuteen liittyvää tutkimustarvetta lähinnä tuloalueittain. On kuitenkin paljon tutkimusteemoja tai -aiheita, jotka ovat yleisiä, koko siirtolaisuutta koskevia.

Merkittävimpanä koko siirtolaisuustutkimustamme koskevana puutteena on pidettävä sitä, että maastamme puuttuu yhtenäinen siirtolaisuuden historia. Aikaisemmin on jo todettu, että huomattavimmista siirtolaisuutemme kohdemaista puuttuu myös niitä koskevat erilliset historiat. Koko siirtolaisuuden historian kirjoittaminen ei suinkaan poista tällaisten erillishistorioiden tarvetta.

Maassamme ei ole myöskään tehty yhtään tutkimusta, jossa olisi suoritettu vertailua eri kaukosiirtolaisuuden kohdemaiden välillä. Tulevaisuudessa olisikin suoritettava vertailututkimus Suomen kielen asemasta ja kehityksestä eri muuton kohdemaissa. Samoin siirtolaisten sopeutumiseen liittyvää vertailututkimusta tarvitaan.

Edellisessä luvussa todettiin, että Suomeen on suuntautunut kansainvälisesti tarkasteltuna vähän siirtolaisuutta. Tulevaisuudessa olisi kartoitettava kansalaisten mielipiteiden ohella myös poliitikkojemme ja poliittisten puolueiden asennoituminen siirto-

8) Yleisiä siirtolaisuustutkimusaiheita:

- a) Siirtolaisuus osana kansainvälistä politiikkaa. Tieteenala: valtio-oppi, poliittinen historia.
- b) Pakolaisuus kansainvälisen politiikan siirtolaisuuspoliittisena kysymyksenä. Tieteenala: sosiaalitieteet.
- c) Siirtolaisuuden vaikutus lähtö- ja tulomaiden suhteisiin. Tieteenala: valtio-oppi, poliittinen historia, poliittinen maantiede, talousmaantiede.
- d) Siirtolaisuus ja rasismi. Tieteenala: valtio-oppi, sosiaalitieteet.
- e) Lakeihin ja sopimukseen perustuvat siirtolaisten oikeudet ja velvollisuudet eri vastaanottajamaissa. Tieteenala: kansainvälinen oikeus ja valtio-oppi.

III TUTKIMUSRESURSSIT

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimusresursseja sangen laajasti, sillä niillä tarkoitetaan sekä henkisiä, taloudellisia, että organisatorisia tutkimusmahdollisuuksia ja -edellytyksiä.

Yleisenä huomiona voidaan esittää, että siirtolaisuuteen liittyvä valtionhallinnon organisaatio on maassamme hajanainen, ja eri hallinnonhaarojen tehtäväjako on hämartynt. Päävastuu siirtolaisasioiden hoidosta kuuluu työvoimaministeriölle ja erityisesti sen alaiselle siirtolaisasiain neuvottelukunnalle. Siirtolaisuuskysymysten hoidon selkeän organisaation ja henkilöresurssien puute työvoimahallinnossa on osaltaan johtanut siihen, että valmistelu-, suunnittelu- ja osittain toimeenpanotehtävätkin ovat pääasiassa perustuneet lukuisten erilaisten työryhmien käyttöön.

Tulevaisuudessa olisi pyrittävä vakiinnuttamaan ja tehostamaan siirtolaisasioiden käsittelyä valtionhallinnossa. Tällä tavalla luotaisiin myös paremmat kehitysedellytykset julkisen vallan suorittamalle tai rahoittamalle tutkimustoiminnalle.

Tällä hetkellä maassamme ei ole yhtään päätoimista ja vakinaista siirtolaisuustutkijaa. Nykyinen käytäntö, jossa tutkijat toimivat projektikohtaisten työsovimusten puitteissa, on lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna tehokas tapa teettää tutkimuksia. Pidemmän

ajan puitteissa menetelmä osoittaa heikkoutensa, sillä tutkijat ha-
keutuvat vakinaisiin virkoihin ja heidän hankkimaansa kokemus ja
tietous siirtolaisuuden alalta jää hyödyntämättä. Samoin projektien
lyhytaikaisuudesta johtuen väitöskirjatasoisten tutkimusten teko
on vaikeaa.

Koska on ilmeistä, että tulevaisuudessakaan ei saada uusia tutkijan-
virkoja, muodostunevat tärkeimmiksi resurssilähteiksi Suomen Akate-
mia ja työvoimaministeriö. Tulevassa rahoituksessa olisi kuitenkin
pyrittävä pitkäjänteisiin ja laaja-alaisiin tutkimusprojekteihin,
joissa oli mahdollista aikaisempaa enemmän tehdä myös tutkijakoulu-
tukseen liittyviä tieteellisiä opinnäytetöitä (lisansiaattitutkiel-
mia ja väitöskirjoja).

Lähitulevaisuudessa on tehtävä perus- ja soveltavan tutkimuksen vä-
lillä valinta siinä, kumpaa suositaan enemmän mahdollisten lisäre-
surssien jaossa. Suomen Akatemia on omassa toimintasuunnitelmassaan
suosinut lisäresurssien jaossa perustutkimusta. Näkökulmaa voidaan
soveltaa hyvin muuttoliiketutkimukseenkin, sillä tässä ohjelmassa-
han on todettu erityisesti muuttoliiketeorioiden vaativan vielä
paljon tutkimustyötä. Lienee oikeutettua esittää, että perustutki-
mus tapahtuisi edelleen yliopistossa ja korkeakouluissa myös muut-
toliiketutkimuksen osalta.

IV TUTKIMUSTOIMINNAN KOORDINOINTI

Siirtolaisuusinstituutissa vuonna 1982 suoritetun tutkimustarvetie-
dustelun perusteella todettiin maassamme suoritettavan päällekkäis-
tä tutkimustoimintaa. Samoin käynnissä todettiin olevan tutkimus-
hankkeita, joissa selvitettiin jo kertaalleen tutkittuja ongelmia.
Siirtolaisuusinstituutti on omalta osaltaan poistamassa koordinoi-
nin puutetta järjestämällä mm. tutkijakokoontumisia sekä valmista-
malla muuttoliiketutkimuksen tilaa kartoittavan selvityksen (tut-
kimuksia No 2 - 1984). Samoin koordinointia ja yhteistyötä edes-
auttaa instituutin jatkuvasti laajeneva tutkimusrekisteri. Tulevai-
suudessa koordinointia voitaisiin lisätä siten, että siirtolais-
asiain neuvottelukunnan, Siirtolaisuusinstituutin ym. tahojen yh-
teistyötä kehitettäisiin annettaessa muuttoliiketutkimukseen liit-

tyviä lausuntoja ja esityksiä.

Mitä pikimmin olisi ryhdyttävä myös tutkimustoiminnan kansainväliseen koordinoimiseen. Ruotsalaisten kanssa toiminta on jo aloitettu, sillä kesäkuussa 1984 kokoontuivat maiden siirtolaisuustutkijat ja viranomaiset kehittämään sekä koordinoimaan Ruotsin ja Suomen välistä siirtolaisuutta koskevaa tutkimustoimintaa. Kokoontumiset tapahtunevat vastedes säännöllisesti.

Tulevaisuudessa olisi pyrittävä kehittämään myös tutkijoiden ja tutkimuslaitosten mahdollisuuksia hyödyntää julkisyhteisöjen keräämiä tietoja. Tilastokeskus esimerkiksi kerää mm. haastattelemalla varsin laajoja tiedostoja, jotka tarjoaisivat tutkijoille usein hyvät mahdollisuudet erityisselvitysten tekemiseen. Yhteistyötä olisi lisättävä myös muihin rekistereitä kerääviin ja ylläpitäviin laitoksiin. Niinpä esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen resurssit voisivat tässä suhteessa monella tapaa edistää muuttoliiketutkimusta.

V YHTEENVETO

Tässä tutkimuspoliittisessa ohjelmassa on tutkimusaiheet priorisoitu muuttokohteittain. Siten eri muuttovirtoja tai tieteenaloja ei ole asetettu tärkeysjärjestykseen. Seuraavassa kuitenkin tarkastellaan tutkimustarpeiden keskinäisiä suhteita myös tässä suhteessa.

Siirtolaisuus

Muuttokohteittain tarkasteltuna tärkeimmät siirtolaisuustutkimuksemme kohdealueet ovat USA ja Ruotsi. USA:ssa asuva ensimmäisen polven siirtolaisvähemmistö on erittäin vanhaa, joten heitä koskevilla haastattelututkimuksilla on kiire.

Suomen ja Ruotsin välisen siirtolaisuuden kohdalla suurin tutkimustarve kohdistuu ruotsinsuomalaisiin. Maahan on muodostunut suuri ja pysyväisluontoinen suomalainen vähemmistö, jonka elinoloista, sopeutumisesta ja sosiaalisista suhteista ei ole kattavaa tietoa. Myöskin ruotsinsuomalaisten lasten ja aikuisten koulutus- ja ammattiuraan liittyvät tutkimukset ovat kiireellisiä.

On myös muistettava, että ns. perinteisten ja 'suurten' siirtolaisvirtojen ohella on tapahtunut myös pienimuotoisempaa muuttoa. Niinpä tällä hetkellä maassamme on hyvin vähän tutkimustietoa esimerkiksi Keski-Euroopassa ja Neuvostoliitossa asuvista suomalaisvähemmistöistä.

Tähänastinen kaukosiirtolaisuuden tutkimus on ollut lähinnä historiatieteellistä. Ajankohtaisin kaukosiirtolaisuuden tutkimustarve on sosiaalihistoriallista, sosiologista tai sosiaalipoliittista. Ruotsin kohdalla kiireellisissä tutkimustarve on kasvatustieteellistä ja sosiaalipoliittista johtuen koulutuskysymysten tärkeydestä. Historiatieteiden rooli on toki tulevassakin siirtolaisuustutkimuksemme edelleen tärkeä, sillä tässä ohjelmassahan todettiin meiltä puuttuvan erillisten siirtolaisuushistorioiden lisäksi myös koko siirtolaisuutta tarkasteleva historiallinen kokoomateos.

Tulevassa tutkimustoiminnassa on pyrittävä laajentamaan siirtolaisuustutkimusta myös uusien tieteiden alueille. Siten tässä ohjelmassa on korostettu oikeustieteellisten, teologisten ja kansanterveystieteellisten tutkimusten tärkeyttä. Tähän mennessä kyseisten tieteiden rooli siirtolaisuustutkimuksessa on ollut vähäinen.

Maassamuutto

Maassamuuton osalta todettiin, että tulevaisuudessa on tarvetta tutkia enemmän kuntien sisäisiä muuttoja, koska kuntien väliset muutot ja niihin liittyvät prosessit tunnetaan selvästi paremmin.

Maassamuuton osalta esitettiin, että olisi mitä pikimmin ryhdyttävä edistämään muuttoliikkeiden ennustettavuutta. Tämä voisi tapahtua esim. siten, että Tilastokeskuksen vuosittaisen työvoimatutkimuksen haastattelulomakkeeseen liitettäisiin muuttoalttiutta mittaavia kysymyksiä.

Siirtolaisuus ja maassamuutto

Tässä ohjelmassa todettiin, että siirtolaisuuden ja maassamuuton välisiä keskinäisiä yhteyksiä on tutkittu vähän. Tältä osin on ilmeistä tutkimustarvetta. Ohjelman lopuksi todettiin, että mahdollisia lisäresursseja olisi syytä kanavoida enemmän perus- kuin soveltavaan tutkimukseen. Esimerkiksi siirtolaisuuden ja maassamuuton yhteyksiä selvittävä teoreettinen tutkimus on varsinaista perustutkimusta.

Lopuksi

Ohjelman viimeisessä luvussa todettiin muuttoliiketutkimuksen koordinaation olevan maassamme varsin heikkoa. Siirtolaisuusinstituutti yrittää omalta osaltaan edistää koordinaatiota ja yhteistyötä järjestämällä seminaareja ja konferensseja sekä mm. ylläpitämällä tutkimusrekisteriä valmiista ja valmisteilla olevista muuttoliiketutkimuksista. Myös tällä tutkimuspoliittisella ohjelmalla pyritään yhteistyön lisäämiseen. Tavoitteena on oltava laaja kansallinen ja kansainvälinen tutkimusyhteistyö. Samoin on huolehdittava siitä, että yhä useamman tieteenalan puitteissa voitaisiin suorittaa muuttoliiketutkimusta: monitieteinen tarkastelu on välttämätön edellytys kokonaiskuvan saamiseksi siirtolaisuudesta ja maassamuutosta. Ohjelma on suuntaa-antava ja toki vain ohjeellinen: instituutti haluaa korostaa tiettyjä, tärkeiksi kokemiaan tutkimustehtäviä. Ohjelma pyritään tarkistamaan vuosittain.

LÄHTEET

- Koivukangas, Olavi (ed.): Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Siirtolaisuusinstituutin erikoisjulkaisu. Turku 1980, 100 s.
- Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet. Siirtolaisuusinstituutin julkaisuja A 9. Turku 1983, 289 s.
- Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus. Suomen muuttoliikkeiden pääpiirteet sekä selvitys tutkimustilanteesta ja tarpeesta. Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia No 2 - 1984, 116 s.
- Söderling, Ismo: Maassamuutto ja muuttovirrat. Vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolohdetutkimus. Siirtolaisuusinstituutin julkaisuja A 11. Turku 1983, 430 s.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

Siirtolaisuustutkimuksia A

- A 1 Koivukangas, Olavi: Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen. Kokkola 1975, 262 s.
- A 2 Virtaranta, Pertti: Amerikansuomen sanakirja. (in press).
- A 3 Kalhama, Maija-Liisa (toim.): Ulkosuomalaisuuskongressin 27.-28.6. 1975 esitelmät ja puheenvuorot. Jyväskylän Kesä - Jyväskylä Arts Festivals 24.6.-3.7. 1975. Turku 1975, 104 s.
- A 4 Koivukangas, Olavi, Narjus, Raimo ja Sivula, Sakari (toim.): Muuttoliikesymposium 1975. Esitelmät ja keskustelut. Ruissalon kongressihotelli, Turku 20.-21.11. 1975. Vaasa 1976, 186 s.
- A 5 Jäykkä, Eva ja Kalhama, Maija-Liisa (toim.): USA:n 200-vuotisjuhlaseminaari 1976, esitelmät ja tuntisuunnitelmat. Ruissalon kongressihotelli, Turku 2.-3.6. 1977. Turku 1977, 148 s.
- A 6 Sundsten, Taru: Amerikansuomalainen työväenteatteri ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-39. (English Summary: Finnish-American Workers' Theater and Dramaliterature 1900-39). Vaasa 1977, 104 s.
- A 7 Munter, Arja (toim.): Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5. 1978. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa 1979, 247 s.
- A 8 Koivukangas, Olavi, Lindström, Kai ja Narjus, Raimo (toim.): Muuttoliikesymposium 1980. Hotelli Rantasipi, Turku 19.-20.11. 1980. Esitelmät ja keskustelut. Turku 1982, 402 s.
- A 9 Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet. Turku 1983, 289 s.
- A 10 Juntunen, Alpo: Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa. Helsinki 1983, 314 s. + liitt.
- A 11 Söderling, Ismo: Maassamuutto ja muuttovirrat - vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus. Turku 1983, 429 s.
- A 12 Jaakkola, Magdalena: Ruotsinsuomalaisten etninen järjestäytyminen. Turku 1983, 130 s.

Migrationsstudier B

- B 1 Widén, Bill: Korpobor i Amerika. Abo 1975, 197 s.
- B 2 Wester, Holger: Innovationer i befolkningsrörligheten. En studie av spridningsförlopp i befolkningsrörligheten utgående från Petalax socken i Österbotten. Stockholm 1977, 221 s.

Migration Studies C

- C 1 Kero, Reino: Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Reprint of Annales Universitatis Turkuensis Ser. B. - Tom, 130, Turku 1974. Vammala 1974, 260 pages.

- C 2 Koivukangas, Olavi: Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II. Kokkola 1974, 333 pages.
- C 3 Karni, Michael G., Kaups, Matti E. and Ollila, Douglas J. (eds.): The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives. Vammala 1975, 232 pages.
- C 4 Kostiainen, Auvo: The Forging of Finnish-American Communism, 1917-1924. A Study in Ethnic Radicalism. Turku 1978, 225 pages.
- C 5 Virtanen, Keijo: Settlement or Return: Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. Forssa 1979, 275 pages.
- C 6 Pilli, Arja: The Finnish-language Press in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. Turku 1982, 320 pages.
- C 7 Koivukangas, Olavi (ed.): Scandinavian Emigration to Australia and New Zealand Project. Proceedings of a Symposium Feb. 17-19, 1982, Turku, Finland. Turku 1983, 138 pages.

Erikoisjulkaisut

Niitemaa, Vilho, Saukkonen, Jussi, Aaltio, Tauri ja Koivukangas, Olavi (eds.): Old Friends - Strong Ties, the Finnish Contribution to the Growth of the USA. USA:n 200-vuotisjuhla-julkaisu. Vaasa 1976, 349 pages.

Koivukangas, Olavi ja Toivonen, Simo: Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. A Bibliography on Finnish Emigration and Internal Migration. Turku 1978, 226 s.

Koivukangas, Olavi (red./toim.): Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Turku 1980, 100 s.

Kalhama, Maija-Liisa (toim./red.): Suomalaiset Jäämeren rannoilla. Finnene ved Nordishavets strender. Kveneseminaari 9.-10.6.1980 Rovaniemellä. Kveneseminarier i Rovaniemi 9.-10.6.1980. Turku 1982, 235 s.

Tutkimuksia - Forskningsrapporter - Research Reports

- 1 - 1983 Munter, Arja: Muuttoliike ja viihtyvyys läntisellä Uudella- maalla. Turku 1983, 63 s.
- 2 - 1984 Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus. Suomen muuttoliik- keiden pääpiirteet sekä selvitys tutkimustilanteesta ja -tarpeesta. Turku 1984. 101 s.

Aikakauslehti

Siirtolaisuus-Migration. Ilmestyy neljä kertaa vuodessa. (Tidskriften Siirtolaisuus-Migration utgives fyra gånger per ett år).

ISSN 0780-8909

ISBN 951-9266-28-3